

loor een jong
lij gold voor
proefde waar-
in eigen hart.
ngen om naar
truisgemeente
burg bediend
beroep naar
l teweeg ge-
en twistzoe-
ok zoowel te

au, onder lei-
Kloppenburg,
land Tholen
open. Hij be-
d niet terug,
Kanaaneesche
te houden".
lukte. Gispén

atse de neer-
ten, die hem
bedroefd had-
de gemeente
op, werd hij
temming, dat
h niet langer
s welen, op
hem weer op
hoo de pro-
des Woords
in brief toch
teente mocht
besloten was
ten ten goede,
l gewillig bracht
bovenwoning,
l zeer af bij
Verder mocht
en 14 gulden
den per week
geplaatst aan

op-z'n-Van-den-
ever genoot te
t. Maar in zijn
hing het z.g.
ler kerkganger
offeranden su-
en, bleek wel
d, waarin het
nocht verhe-
wel driedubbel
en bewoerden,
nde in deze
n werd onder
it", maar dat
neent werd ge-
met volkomen
ulant als Van
je echter een
s van hebben.
was, dat hem
eten gaan, en
ater heeft hij
zijn meening
ijke zegen op
geschonken is
De Heere had
Rijkswerv, die
linke en god-
de waarheid
de jongelieden
ke opwekking,
te keuze voor
teren Noordzij
er School —

n het kerkelijk
note wijziging.
Amsterdam in
benoemd, om
die met haar
ppenburg, zich
ad, tot terug-
e was echter,
breken met de

nten Klinkert
de der Chris-
Kerk, verga-
ging te onder-
en bleek hem
ommissie, niet
ende houding
aan te nemen.
niet het ge-

keraad verslag
ingen tot ver-
ders hetzelfde
Het was hun
k van de han-
nog langer tot
ren. Men was
et zoozeer over
ver tuchtzaken
rd, moede, en

snakte naar vereeniging van alle gereformeerden.
Daarom besloot men nu zelfstandig te handelen.
En nog in hetzelfde jaar ging Gispén, met zijn
gemeente, tot de Afgescheidenen over. Een jaar
later werd dit voorbeeld door de gemeente van
Dinteloord met haar leeraar Holster gevolgd. En,
zoals we reeds zagen, bleef ook De Lier niet
achter.

Te Vlissingen ging de overgang echter niet zon-
der moeite. Er waren n.l. enkele bezwaarde ge-
meenteleden, aan wier hoofd zich de koster stelde.
Deze achtte het op den eerstvolgenden Zondag
zijn plicht de kerkdeur op slot te houden, zoodat
gemeente en leeraar buiten moesten blijven staan.
Ds Gispén liet nu door een smid de deur met
geweld openbreken.

Onwillekeurig denken we hier aan wat zich in
de eerste dagen van Januari 1886 afspeelde aan
de kosterij van de Nieuwe Kerk te Amsterdam.
Toen schreef Gispén dan ook: „Zelf heb ik te
Vlissingen een dergelijke geschiedenis in het klein
doorleefd. Toen ging het maar om een onaanzien-
lijk kerkje in een geringe buurt. De politie handelde,
in hoofdzaak, juist zooals de politie te Amsterdam
het gedaan heeft. Ook wij hebben toen gedaan
wat de heeren Rutgers c.s. te Amsterdam gedaan
hebben. Tegen den Kerkeraad en mij werd, door de
tegenpartij, een klacht ingediend bij den Officier
van Justitie wegens: „Inbraak". De Officier
liet ons echter niet in hechtenis nemen, maar deed
zich door den Commissaris van Politie van alles
op de hoogte brengen. Alles kwam aan op een
besluit des Kerkeraads en op de toestemming van
de meerderheid der leden op dit besluit. Toen
wij het bewijs hiervan naar waarheid en in goe-
den vorm geleverd hadden, zag de tegenpartij van
een proces af."

Voorts werd Vlissingen voor Gispén onverge-
telijk wegens den vriendschappelijke omgang, dien
hij hier met zijn Hervormden collega, Ds J. J.
van Toorenbergen, genoot, die daar reeds sedert
1848 stond. Lid van het Zeeuwisch Genootschap
der Wetenschappen met haar omvangrijke Provin-
ciale Bibliotheek te Middelburg, vond deze histo-
rische bibliotheek der Nederlandsch Hervormde Ge-
meente van Vlissingen, een prachtige gelegenheid
tot verrijking van zijn kennis op het gebied der
vaderlandsche Kerkgeschiedenis. Als resultaat van
zijn snuffelen verscheen in 1861 zijn studie over de
geschiedenis der Nederlandsche Geloofsbelijdenis
ter gedachtenis bij haar derde eeuwgetijde. Wat
moet de conversatie met dezen man van weten-
schap voor een zelf-made-man als Gispén een bron
van genot zijn geweest. Geen wonder, dat zoovele
jaren daarna, toen ze elkaar in Amsterdam terug-
vonden, de vriendschapsband opnieuw werd aan-
geknoopt.

Hoe zullen ze zich ook samen vermaakt hebben
om wat er is voorgevallen op zekeren Zondag-
morgen, toen de Hervormde predikant „de steek
en korte broek" — in die dagen voor velen een
onbedriegelijk kenmerk van rechtzinnigheid en god-
zaligheid! — had afgelegd, en in toga den kansel
beklom. Bij tientallen stonden er toen van hun
zitplaatsen op, en gaven niet alleen door gebaren,
maar ook met woorden, hun afkeuring te kennen
over dezen leeraar, die zich „de uniform van zijn
Koning schaamde". Uit ergernis verlieten zij aan-
stonds het kerkgebouw en liepen over naar de
afgescheiden kerk in de Palingstraat, waar de dienst
niet weinig gestoord werd door den onverwachten
inval dezer malcontenten.

Het gebeurde toen menigmaal, dat een predikant,
die zonder „steek" zijn gemeenteleden bezocht,
aan de deur begroet werd met uitdrukkingen als
deze: „niet noodig, mijnheer!" of: „Er is pas een
signatuurkoopman geweest", en dergelijke. In late-
ren tijd — dit moet ook ter eere van de Hervorm-
den in Vlissingen gezegd worden — zijn zij wijzer
geworden, en hebben ze wel geleerd, dat de god-
zaligheid zich onder een „steek" niet laat vangen,
of in een „korte broek" niet laat opsluiten.

Gispén zelf droeg nog lang den driekanten hoed,
mitsgaders mantel en bef. Hij deed dat om der
gemeente wil. Overigens was hij het roerend met
Palmer eens, die schreef: „De leeraar kan niet
beter doen dan de kleederdracht van zijn tijd vol-
gen. 'tIs voldoende zich zóó te kleeden, dat wel
niet iemand, die hem van verre naderen ziet,
zegt: dat is een dominee; maar dat toch ook nie-
mand zeggen kan: die ziet er nu volstrekt niet uit
als een predikant".

Hoe gezegend Gispén te Vlissingen ook mocht
arbeiden, toch heeft hij er niet lang gestaan. Slechts
twee jaar en nog geen acht maanden duurde hier
zijn verblijf. Het vierde beroep, dat in dit tijds-
verloop op hem uitgebracht werd, nam hij aan. Het
was van Giessendam. Eén van de redenen, waar-
om hij heenging was wel, dat vele leden der ge-
meente, en waarlijk niet de minste in geestelijk
leven, werden overgeplaatst naar Hellevoetsluis en
naar de Werf te Amsterdam.

Op Zondag 13 Juli 1862 preekte hij zijn af-
scheid met 1 Joh. 2:28 „En nu, kinderkens! blijft
in Hem, opdat, wanneer Hij zal geopenbaard zijn,
wij vrijmoedigheid hebben en wij van Hem niet
beschaamd gemaakt worden in zijne toekomst".
Onder den titel: „Blijft in Hem" verscheen deze
afscheidsprek ook in druk, kerkelijk goedgekeurd

door C. Steketee te Nieuwdorp en H. Renting te
Middelburg.

Dit zal wel het eerste woord zijn geweest, dat
Ds Gispén heeft laten drukken. Het voorwoord
zegt: „Niet uit overtuiging, dat er behoefte aan
preken, aan preeken van mij, bestaat; maar om
aan het verzoek van vele vrienden in den Heere
te Vlissingen te voldoen, ziet deze leerrede het
licht. 'tIs maar een preekje; ik had op dien Zondag
ook al tweemaal gepredikt, en dacht er niet aan,
om ze te doen drukken".

„'tIs maar een preekje", schreef Gispén; maar
uit dat „preekje" kan men toch reeds zien, welke
eigenaardige gaven hem geschonken waren. Het
„preekje" is wel in den stijl van de toenmalige
preekwijze, maar kleine trekjes hier en daar wijzen
toch reeds op iets persoonlijks in de manier van
spreken. Stilgestaan werd bij het noodzakelijke,
plichtmatige en heilige van de opwekking om te
blijven in Hem, die de gemeente als haar hoofd
en verzorger erkent.

De tekst, toegepast op het leven als Kerk des
Heeren, bracht den scheidenden leeraar er toe o.m.
het volgende te zeggen: „Ook voor uw belijdend
leven als gemeente, is het noodzakelijk, dat gij
in Hem blijft. De zuivere prediking en belijdenis
der waarheid, de handhaving der waarheid is een
hoofdkenmerk van de gemeente Gods op aarde. De
gemeente is een pilaar en vastigheid der waar-
heid; zij moet de geesten beproeven, of zij uit
God zijn, en een kettersch mensch na de eerste en
tweede vermaning verwerpen; en zoo zij het niet
doet, houdt zij op een zichtbare gemeente te zijn.
Eene vergadering toch, waar de leugen gehand-
haafd en de waarheid verdrongen wordt; waar
leugenaars bezoldigd en gevierd en de belij-
ders der waarheid worden uitgeworpen en ver-
volgd; waar het Woord Gods door menschen-inzet-
tingen krachteloos gemaakt wordt: zulk een ver-
gadering, al prijkt zij dan ook met den naam der
ware gemeente; al houdt zij dan ook de goederen
en rechten in bezit, zij is geen zichtbare gemeente
van Christus meer; de geloovigen scheiden zich
van haar af, God zelf doet hen afscheiden. De ge-
meente heeft een leer, eene belijdenis, die haar
niet van buiten als een wet is opgedrongen, maar
die uit haar hart is voortgekomen. De voortzetting
daarvan aan het opkomend geslacht, de handhaving
dier leer tegenover alle dwaalgeesten, is eene van
hare eerste en voornaamste plichten. Gemeente!
dat is ook voor u noodzakelijk. Vele geesten zijn
uitgegaan. De geest van den antichrist in den Paus
van Rome verpersoonlijkt, is nog niet dood; hij
maakt rondom u belangrijke vordering. De geest,
die loochent dat Jezus is de Christus, waart in
allerlei gedaante rond; het menschelijk vernuft
wordt door de meerderheid als God aangebeden
en vereerd; en werk en genade te vernemen is
thans iets zeer gewoons. Te midden van zulk een
babelsche spraakverwarring is het uwe roeping te
houden wat gij hebt, opdat niemand uw kroon
neme".

Bovenstaande zinnen bewijzen wel duidelijk,
dat de vredelevende Gispén daarom toch van meetaf
beslist stond in zijn kerkelijke overtuiging.

Verder treft in deze predikatie de hartelijke toon,
waarop de scheidende leeraar van de gemeente
afscheid nam. De Vlissingse tijd was dan ook
een recht aangename voor hem geweest. En hij
vond het later in Amsterdam steeds een genot, daar
Vlissingse kennissen te ontmoeten, die overge-
plaatst waren naar de Rijkswerv in de hoofdstad.

RULLMANN.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Iets over Aardbevingen.

II.

In een vorig artikel¹⁾ besprak ik een en ander
over aardbevingsverschijnselen en ging daarbij
vooral na, wat de Heilige Schrift ons erover mede-
deelt. Thans wil ik nog nader ingaan op de vraag,
wat het wetenschappelijk onderzoek leert. Of —
om de, in het vorig artikel aangehaalde woorden
van Prof. Dr J. Waterink te gebruiken — thans
dient hier nagegaan te worden, welke verbanden
er gevonden, welke wetten, volgens welke God
handelt, er opgespoord zijn.

Allereerst zij dan opgemerkt, dat een drietal
soorten aardbevingen moeten onderscheiden wor-
den. En wel: instortings-, vulkanische en tecto-
nische. De eerste ontstaan, wanneer (zooals in
kalkgebieden, waar het grondwater den bodem on-
dergraaft, nogal eens voorkomt) een grot instort
en daardoor de omgeving in trilling geraakt. Ook
door menschelijke invloeden kan iets dergelijks
gebeuren, bijv. bij mijnen, enz. Zulk een beving
is echter zeer plaatselijk en veroorzaakt in den
regel slechts weinig schade.

Van grootere intensiteit, echter ook nog lokaal,
zijn de vulkanische aardbevingen. Deze gaan dik-

wijls een vulkaanuitbarsting vooraf of vergezellen
die en worden waarschijnlijk veroorzaakt door de
spanning van de gassen in het magma, dat in de
kraterpijp opstijgt.

Geheel anders evenwel staat het met de derde
soort. Deze hangen samen met den bouw van de
aardkorst. En nu heeft het wetenschappelijk onder-
zoek van deze korst geleerd, dat zij bestaat uit een
aantal schollen, groote en kleine, door spleten van
elkaar gescheiden. Van deze spleten is aan de
oppervlakte der aarde meest niets te merken. Het
is echter gebleken, dat zich juist daár de span-
ningen, die tusschen de aardschollen bestaan, open-
baren. Deze spanningen toch, die vooral voor-
komen, tusschen schollen, welke eerst in geologisch
jongen tijd (tertiair speciaal) van elkaar gescheiden
zijn, kunnen zoo groot worden, dat de schollen
plotseling ten opzichte van elkaar verschuiven.
Daardoor wordt de bestaande spanning geheel of
gedeeltelijk opgeheven. Maar dit verschuiven ver-
oorzaakt tevens een tectonische aardbeving, die
dikwijls een zeer groot gebied in de nabijheid
van de breuk teistert. Geheel de aardkorst geraakt
er door in een trilling, die over duizenden K.M. te
voelen is. Dicht bij het oorsprongsgebied door ieder,
er verder vandaan slechts met behulp van daarvoor
ingerichte instrumenten.

Soms heeft een dergelijke aardbeving tengevolge,
dat zelfs aan de aardoppervlakte spleten ontstaan,
blijvende verschuivingen te zien zijn.

Zoo bij de beving van 1891 in Owari (Japan),
waardoor de bodem als met spleten doorploegd
werd en twee stukken land zoowel horizontaal als
verticaal ten opzichte van elkaar verschoven wer-
den, in de eerste richting met een maximum van
4 M., in de tweede met een van 6 M.

Het spreekt wel vanzelf, dat deze tectonische
aardbevingen, die verreweg het gevaarlijkste zijn,
vooral moeten optreden daár, waar zich in den
ondergrond tal van breuken bevinden. Vandaar dan
ook, dat deze natuurrampen steeds weer in de-
zelfde streken optreden en bijv. in Italië, Japan,
Ned. Oost-Indië, enz. aardbevingen van meer of
mindere hevigheid aan de orde van den dag zijn.
Zoo werden bijv. in Ned. Oost Indië in het „rusti-
ge" jaar 1922 niet minder dan 476 aardbevingen
geregistreerd.

Ook Palestina behoort tot deze gebieden. En de
streek, waardoor de Jordaan stroomt, het Jordaan-
dal dus, is feitelijk niets dan een duidelijk zicht-
baar breukgebied. Het behoeft dus niet te ver-
wonderen, dat ook de Bijbel herhaaldelijk van
zulk een natuurramp melding maakt.

Ons land daarentegen behoort tot de seistisch
rustige gebieden. Weliswaar worden hier van tijd
tot tijd lichte aardschokken gevoeld en is het aan-
tal hiervan, wanneer men eens in de geschiedenis
terug gaat²⁾, niet onbeduidend te noemen, maar
meest ligt de oorsprong ervan buiten ons land. Zoo
bijv. die van verleden jaar, waarvan 't epicentrum³⁾
gezocht moet worden in den ondergrond van de
Noordzee. Maar ook al lag soms het gebied van
oorsprong binnen onze grenzen, dan toch waren
de gevolgen tot dusver niet catastrofaal. Wat na-
tuurlijk niet zeggen wil, dat zulks in de toekomst
ook niet het geval zal zijn. Voor zoover wij weten,
is de kans op een ernstige aardbeving in ons land
echter zeer gering.

Voor zoover wij weten!

Want, in dit opzicht ook maar iets met groote
zekerheid omtrent de toekomst te zeggen is on-
mogelijk. Omdat wij hoegenaamd niets weten om-
trent de eerste oorzaak van een aardbeving. Niet
nog met éenige zekerheid kunnen zeggen, waar-
door de hierboven genoemde spanningen ontstaan.

Wel bestaan hieromtrent verschillende theorieën.
Het zou ons echter te ver buiten het kader van
dit artikel voeren, indien ik hierop breder inging.
Genoeg zij het, te verklaren, dat van een eens-
gezinde opvatting geen sprake is, en de verbanden,
die hier ongetwijfeld wel bestaan, voor den mensch
dus nog niet zijn aan te geven.

* * *

Ik wees er reeds op, dat een aardbeving door
daarvoor ingerichte instrumenten kan worden op-
geleekend, ook al staan deze instrumenten ver van
de plaats van oorsprong af.

Vaak zelfs, vóór de telegraaf er melding van
kan maken, weten de mannen van wetenschap al
aan te geven, dat er een aardbeving plaats greep
en zelfs waar het waarschijnlijk was.

Deze, den leek eenigszins geheimzinnig aan-
doende mogelijkheid, wordt verkregen door een
seismograaf. Van een dergelijk toestel wordt uit
China reeds melding gemaakt in 136 vóór Chr.
En de moderne instrumenten, die natuurlijk wel
in veel opzichten verbeterd zijn, berusten nog op
hetzelfde, reeds toen toegepaste grondbeginsel, n.l.
de wet der traagheid. Een nauwkeurige beschrij-
ving van zoo'n seismograaf zou ons te veel in
technische bijzonderheden doen afdalen, waarom
ik hier volsta, met het volgende, dat alleen de
werking ervan wil verduidelijken.

Hiertoe dient allereerst bedacht, dat — zooals

¹⁾ Zoo zijn er aardbevingen bekend uit: 1580, 1640, 1693,
1755, 1756, 1878, 1883, Terwijl Dr G. v. Dijk in „Hemel en
Dampkring" uit den laatsten tijd de volgende data ver-
meldt: 27 Mei 1918; 20 Febr. 1921; 7 Dec. 1924; 23 Febr.
1925; 6 Jan. 1926; en 14 Jan. 1928.

²⁾ Zie het nummer van 19 Februari l.l.

reeds gezegd — door een tectonische aardbeving geheel de aardkorst in trilling geraakt.

Ook ieder voorwerp, op dien aardbodem geplaatst, trilt dan mee. Om den schok te registreren, zou het dus noodig zijn te beschikken over een zwevend stilstaand lichaam. Waar dit echter niet te verkrijgen is, maakt men gebruik van slingers met een zware massa, die daardoor slechts zeer moeilijk in beweging geraken en dus bovenbedoeld ideaal lichaam zoo dicht mogelijk naderen. In de meeste moderne seismografen bevindt zich een z.g. horizontale slinger, die nog beter dan een verticale aan het gestelde doel beantwoordt. Behalve deze zware massa bestaat de seismograaf uit een registreerrijs, meest een cylinder, die door een uurwerk in een regelmatige beweging wordt gebracht. Op dien cylinder wordt een beroet papier aangebracht. Is nu de bodem in rust, dan trekt een aan den slinger bevestigde stift op dit bewegende papier een rechte lijn. Trilt de bodem, dan beweegt de roteerende cylinder zich ten opzichte van den slinger en de stift teekent nu een golflijn, met te grooter uitslag, naarmate de geregistreerde beving heviger is. Dit opgeteekende noemt men een seismogram.

Nauwkeurige bestudeering daarvan bracht aan het licht, dat dezelfde beving er meerdere malen op aangegeven is.

Want — de golven van het epicentrum uitgaande planten zich naar alle richtingen voort. Niet alleen door de aardkorst, maar ook dwars door de aarde. Deze laatste genoemde golven leggen den kortsten weg af naar het waarnemingsstation, zijn er dus het eerste. En worden op het seismogram zwak geregistreerd en daar de „voorlopers“ genoemd.

Dan zijn er golven, die ook dwars door de aarde naar een punt van het aardoppervlak komen, daar „weerkants“ worden en dan opnieuw de oppervlakte bereiken nu bij het waarnemingsstation.

Ook zijn op het seismogram merkbaar golven, die tweemaal weerkants zijn.

En eerst daarna komen de groote hoofdgolven aan, die hun weg naar het station aflegden door de aardkorst.

Met eenige wis- en natuurkundige kennis kan men nu uit het tijdsverschil tusschen de aankomst van die verschillende golven den afstand van de oorsprongsplaats berekenen.

Terwijl men met behulp van eenige verschillend ingerichte en verschillend opgestelde seismografen eveneens de richting, waarin men dit gebied moet zoeken, bepalen kan.

...

Ter slotte nog een enkele opmerking.

Men kan tegenwoordig dikwijls de meening hooren verkondigen, dat het aantal aardbevingen in den laatsten tijd buitengewoon is toegenomen en dat daaruit zou blijken, dat het einde van de wereld nabij is. Nu zij men echter voorzichtig met het te spoedig trekken van zulke vergaande conclusies.

Want allereerst dient bedacht, dat aardbevingen te allen tijde zijn voorgekomen. Ja, dat de geologen zelfs uit de meest ver verwijderde tijdperken der aardgeschiedenis sporen ervan kunnen aanwijzen. Wij mogen dan ook gerust aannemen, dat perioden van relatieve rust, met die van grootere beweeglijkheid van de aardkorst hebben afgewisseld, zooals ook nu nog het geval is.

De moderne communicatiemiddelen, vooral telefoon, telegraaf, radio en pers maken echter de berichten veel sneller en veel algemeener bekend dan vroeger het geval was. En daardoor is het te verklaren, dat bovenbedoelde, onjuiste indruk gevestigd wordt.

Maar bovendien: leven wij sedert Christus' hemelvaart niet reeds in het „einde der dagen?“ En is het niet zóó, dat „van dien dag en die ure“ niemand iets weet, dan God?

Neen, iedere aardbeving kan voor den Christen slechts zijn een herinnering naar, een herinnering aan, het eens komende einde aller dingen.

Eén van de vele roepstemmen ook, tot een voorzichtig en verwachtingsvol leven.

Echter geen profetische aanwijzing van een bepaald tijdstip.

J. G. Köhler.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Arbeids-gebod — Arbeidsgelofte.

V.

Indien wij, zooals ik het zou begeeren, als Christen-belijders, in het algemeen afwijzend gaan staan tegenover velerlei stakingsdrift, dan zal het niet onmogelijk zijn, dat wij in onze vereenigingen tegenstand en misschien teruggang van het ledental zullen opmerken. Doch ik zie liever een ware heldenschaar van klein getal, dan een massa meelopers, die wel den naam van Christus en Christenen opheffen, doch zoodra de strenge consequen-

ties van Gods wetten aanvaard zouden moeten worden, waarbij ook zelfverloochening te pas komt, zich terugtrekken. Indien dit zou gebeuren, dan zou slechts aan deze waarheid gedacht moeten worden, dat niet in elken groei een zegen van God is gelegen. Maar ik denk, dat wij betere verwachtingen van onze menschen mogen hebben.

Het komt erop aan, het bovenstaande of met argumenten te ontzenuwen, of tot de aanvaarding daarvan te besluiten, maar dan ook die gedachten stelselmatig te propageeren, opdat niemand twijfele omtrent de gezindheid van onze menschen.

Door propaganda in tijden van rust bepalen onze menschen, die in eenigen zin en op eenige plaats leiding hebben te geven, bij voorbaat hun positie en zij behouden of verkrijgen daardoor des te gereeder de zedelijke kracht om, indien tijden van geweld aanbreken, te wijzen op hun vroeger-gedeeerde denkbeelden. Aldus zijn zij bevoegd tot verzet tegen het drijven naar de staking door hen, die niet van ons zijn.

Men heeft wel gewag gemaakt van de groote zielsworstelingen, die ook onze vakvereenigingsleiders hadden te strijden, wanneer zij stonden voor de beslissing: staken of niet staken. Ik houd mij gaarne daarvan verzekerd; het zou wel zeer harteloos zijn zulk een beslissing anders dan als een hoogst ernstig feit te beschouwen en aan te voelen.

Maar: gaan onze vakvereenigingsleiders volkomen vrijuit? Is het voldoende om in spanning te verkeerren op zulke critieke oogenblikken? Of moet de „spanning“ (als men dat woord nu wil) er niet evengoed wezen in de tijden van rust, wanneer aan het opnemen van het wapen der werkstaking niet behoefte gedacht te worden? In zulke tijden van rust en vrede moet er zijn de bepaling van het standpunt, de afbakening van de terreinen; in tijden van rust moet er zijn een bespreking van de vraag, wat werkelijk een werkstaking geoorloofd doet zijn. Dan moet er zijn het indragen bij de massa van het inzicht, dat de werkstaking tot de allerhoogste uitzonderingen in ons leven behoort en dat de Christenen zich dus steeds tot het uiterste zullen hebben schrap te zetten tegen het gebruik van dit strijdmiddel. In tijden van rust moet er zijn de waarschuwing, dat men de Christenen zal hebben te zien als de principiele tegenstanders van de werkstaking-66k-om-economische-motieven. Indien dit geschiedt, dan staan diezelfde leiders ook sterk, wanneer straks, door het drijven van anderen, de nood ontstaat. En dan ook kunnen zij met allen, die hen volgen, een positie innemen, zoo krachtig, dat zij inderdaad een zoutend zout genoemd kunnen worden, door ook in zulke oogenblikken een „neen“ uit te spreken en het vertrouwen op hun God te stellen in de plaats van menselijke berekening, menselijke tactiek, menselijke eierzucht, menselijk drijven.

Doch: wie in tijden van rust deze zijn plicht na-lat; wie, in de plaats van zulk een principiele bespreking, op zijn beurt genoeglijk gaat kouten over de werkstaking als geoorloofd onder slechts-twee-voorwaarden, als boven geciteerd, staat dan mede schuldig, indien eenige oogenblikken later de aldus onderwezen massa's maar al te gretig naar het middel der werkstaking grijpen. Zij zullen misschien nog denken aan het „mits“ van de slechts-twee-voorwaarden, maar het doel, nu ja, dat is immers het terrein van hun privé-opvattingen? Of er ook al zijn die dit doel een wisselwasje noemen, Zij zelf zullen immers hun eischen, hun doel van overwegend belang achten. Hier geldt dan opnieuw het zuiver subjectieve inzicht van de stakers of van hun leiders, maar de leiding door en de hand aan het beginsel, hetwelk steeds objectief is, ontbreekt. Er kan een verschil gevonden worden in de gretigheid van de aanvaarding van het stakings-middel, een verschil, ontstaan door het verschil in temperament van menschen, een verschil van gradatie, doch alweer géén principieel verschil.

Wie in tijden van rust de werkstaking ziet en beredeneert als een theelichtje, hetwelk men, genoeglijk erover koutend, in het midden zet, beschermd door slechts „twee“-schermpjes, moet zich niet beklagen, wanneer eens blijkt, dat het vuur-element steeds onberekenbaar kan zijn in zijn werking; hij beklage zich dan niet, wanneer straks de tocht door de kamer giert en, de „twee“-schermpjes al of niet omver blazend, het theelichtje tot een ontploffing brengt, die van de geheele omgeving een ruïne maakt. Zij, die in tijden van rust aldus met vuur en wind spelen, mogen voor hun God verantwoorden, wanneer straks, mede door hun verkeerde handeling, de brand uitslaat en de storm opsteekt, die misschien, indien zij getrouw waren geweest aan het beginsel, hadden kunnen worden voorkomen.

(Wordt vervolgd.)

A. SCHILDER.

's-Gr.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

Vergadering van den Retormierte Bund voor Duitschland.

III.

Wat is gereformeerde ethiek.

Over dit belangrijk onderwerp sprak in een der hoofdvergaderingen Dr Peter Barth, predikant te Madiswil in Zwitserland en broer van den bekenden Bonner hoogleeraar Karl Barth. Hij was ingevallen voor professor Brunner uit Zürich, die door ziekte verhinderd was.

Een belangrijk onderwerp noemden we dit, vooral, omdat het behandeld werd door een der aanhangers van de z.g. Zwitsersche of dialectische theologie, die in Karl Barth, Emil Brunner en Friedrich Gogarten haar hoofdvertegenwoordigers vindt.

Dr Peter Barth leverde een gedegen en gedocumenteerd referaat, waarin hij echter niet heel de gereformeerde ethiek, zooals die zich in den loop der eeuwen in de verschillende landen ontwikkelde, tot voorwerp van zijn onderzoek maakte, maar waarin hij zich beperkte tot de vraag: Wat is gereformeerde ethiek volgens Calvijn? Wat zijn haar voorwaarden en wat haar beginselen?

Als voorwaarden (Voraussetzungen) werden achtereenvolgens genoemd:

1. De erkenning, dat God er is, zooals Hij zich in de Schriften van Oud- en Nieuw-Testament heeft geopenbaard. Gereformeerde ethiek is gebonden aan een bepaald door de allesbeheerschende werkelijkheid Gods. Zij is slechts denkbaar in het licht van Zijn openbaring, en is het tegendeel van menselijke constructies.

2. Met ons gansche leven staan wij onder God. Een leven, dat zich niet in gehoorzaamheid tegenover God ontplooit, komt niet tot zijn recht.

3. Levenswet voor ons moet zijn de wil van God. Waar God in de gehoorzaamheid des geloofs tot eere komt, daar komt ook beweging. De vernieuwing des menschen voltrekt zich niet in een oogenblik, maar duurt jaar en dag. Eerst met den dood houdt des christens krijgslust op.

4. De ethiek staat in het teken van de eschatologie. In dit leven blijft alles „in het geloof“. Gereformeerde ethiek weet zich in distantie en in relatie tot de eschatologie. Wij zijn Gods kinderen, maar het is nog niet geopenbaard, wat we zijn zullen.

De beginselen van Calvijn's ethiek lichtte Dr Barth toe uit de boeken II (cap. 7 en 8) en III (cap. 6—10) van de Institutie, waar de hervormer handelt over de beteekenis van de wet voor het christelijk leven. De referent verwierp de beschuldigingen, wel tegen het calvinisme ingebracht, dat het wettisch zou wezen of een mechanische wetsopvatting zou huldigen. De wet is voor het christelijk leven noodzakelijk; zij is een gedurige prikkel, die den mensch geen lediggang gunt. Een spiritualist was Calvijn in geen een deele! Als inhoud van de wet werd aangegeven, niet dit en dat, maar het ééne: God moet tot eere komen! Daarvoor wordt het gansche menselijke leven opgeëischt. Van allen wordt echter niet hetzelfde gevraagd, omdat er is een providentieele leiding Gods. Wanneer ons leven aan God is gewijd, is er voor eigen-wettelijkheid geen plaats meer. Zoo wordt Calvijn's geheele ethiek één getuigenis van de buiging onder God. (Voor Calvijn's leer over den staat verwees de referent naar een aparte studie van hem over „Calvijn's leer van den Staat als providentieele levensordinantie“ in het Jubileumboek voor Paul Wernle, Basel 1932.)

Een breedvoerige discussie volgde op dit referaat, waarbij prof. Eekhof uit Leiden gelegenheid vond om de aandacht te vestigen op de calvinistische ethiek van prof. Geesink, die juist door prof. Hepp was bezorgd. Ook had men gaarne iets meer gehoord over de verhouding van ethiek en praedestinatatie, over de plaats van Christus en de schepingsordinantie. Het hoogtepunt der gedachtenwisseling werd echter bereikt toen de verhouding: rechtvaardigmaking — heiligmaking aan de orde kwam. Een der sprekers, een Kohlbruggiaan, betoogde in alle heftigheid, dat wij door diepere studie, vooral van de brieven van den apostel Johannes, Calvijn te hoven waren gekomen en hij voegde den referent, die hem te veel bij Calvijn was gebleven, toe: „Peter, du bist mir des Karl Bruder nicht mehr“.

De beide gebroeders Barth zouden dus tegen elkaar worden uitgespeeld, waarop echter ter vergadering werd verklaard, dat er ook voor Karl Barth geen uitgaan-boven-Calvijn zou bestaan.

In de beantwoording merkte Dr P. Barth nog op, dat het christelijke leven bij Calvijn tusschen twee polen is gespannen: a. de gemeenschap van den christen met God, waarin principieel alles, ook het nieuwe leven, gegeven is, en b. de eschatologische verwachting. Tusschen deze beide polen beweegt het christelijke leven zich. Een op de plaats blijven staan is daarom onzin. De stroom stroomt! De volkomenheid wordt in dit leven niet

bereikt. Het trekking!

Hiermee gemoedere baan. Het rechtvaard zijn gespro pingsordin logie ook *

Wat is

Deze vr onder de de komen Agenda reld allen dienst V lijke best hebben de dat deze r eenvoudige eigen aar De besp werden over „Aan waarop a beide uit brachten, Pastor ment aan terwij N aldaar en bezorgt v dus tot d Pastor nieuwe A nieuwe, e was; niet vaag en z aan, voor makerij de In het nieuwe „E de mogelij dienstleef wijnbouw, Woords, werd!

Lic. Nā van bedie gehandhaa eenvoud firmatie d rationen dolven m Pastor lijke“, wa naar des was gegev dat hij zij

Dr Bur van ontw uit Berlij uit den k voelde de de vergas bedenking len aan schillende te dringen dienst to te willen.

Het vie aangelege zeiden. Ongetw Wanne hoede w meerde r rooskleur Maar... gedwaald

Over e lijke ver ring vert Oldebo

In „Bo Kuyper ee boek van wonderlijk per geeft weer:

Laten weert I was, en daald, r